

Oppilaitoksen oman tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman työstäminen

Anna Mikkola 23.11.2023

5 a § ([30.12.2014/1329](#))

Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla.

6 §

Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. ([20.12.2022/1192](#))

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

- Tasa-arvosuunnitelmaan tulee sisällyttää **selvitys** oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta, toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi ja arviointi toimenpiteiden toteutumisesta (tasa-arvolaki 5 a §).
- Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on **arvioitava**, miten sen toiminta vaikuttaa **eri väestöryhmiin**, ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa sekä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi (yhdenvertaisuuslaki 6 §).

Arviointi

- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmiin sisällytettävät toimenpiteet valitaan arvioinnin/selvityksen pohjalta
- Arvioinnin/selvityksen tulee kohdistua kaikkiin tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain syrjäntäperusteisiin
- Yhdenvertaisuuslain 1.6.2023 voimaan tulleessa muutoksessa täsmennettiin koulutuksen järjestäjän velvollisuutta arvioida yhdenvertaisuutta. Koulutuksen järjestäjällä on velvoite arvioida toiminnan vaikutuksia **eri väestöryhmiin** (=miten oppilaitoksen toiminta tosiasiallisesti vaikuttaa syrjinnän vaarassa olevien ryhmien asemaan).
- Se, miten yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta oppilaitoksessa puhutaan, määrittelee, ketä se koskee.

Miten osallistetaan?

- Tasa-arvolain mukaan oppilaitoksen henkilöstön ja opiskelijoiden tulee **osallistua suunnitelman laatimiseen**.
- Yhdenvertaisuuslaki sisältää säännökset koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen velvollisuudesta **kuulla** opiskelijoita tai oppilaita ja heidän huoltajiaan yhdenvertaisuuden edistämistoimenpiteistä.
- Koko henkilöstön tai kaikkien opiskelijoiden/oppilaiden ei tarvitse osallistua suunnitelmaproessin kaikkiin vaiheisiin. Myös edustuksellinen osallistuminen on mahdollista.
- Jos oppilaitoksessa on varataan tilaan yhteisille keskusteluille ja erilaisten näkemysten kuulemiseen, lisää se opiskelijoiden ja henkilöstön sitoutumista (Ikävalko).

Häirintä

- Häirintä on yhdenvertaisuuslaissa ja tasa-arvolaissa kiellettyä syrjintää. Koulutuksen järjestäjillä ja oppilaitoksilla on velvollisuus **ennaltaehkäistä** ja **puuttua** häirintään sekä **edistää** yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa.
- **Kiusaaminen** voi olla häirintää, jos se perustuu tasa-arvo- tai yhdenvertaisuuslaissa kiellettyyn syrjintäperusteeseen.
- Yhdenvertaisuuslain 1.6.2023 voimaan tullessa muutoksessa häirinnän määritelmää täsmennettiin niin että häirintä voi kohdistua myös **ihmisryhmään**.

Tasa-arvolaki 7 §

- **Seksuaalisella häirinnällä** tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista **ei-toivottua käytöstä**, jolla tarkoituksellisesti tai **tosiasiallisesti** loukataan **henkilön** henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.
- **Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä** tarkoitetaan tässä laissa **henkilön** sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää **ei-toivottua käytöstä**, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai **tosiasiallisesti** loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Yhdenvertaisuuslaki 12 §

- Henkilön tai ihmisryhmän ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai **tosiasiallisesti** loukkaava käyttäytyminen on häirintää, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun syyhyn ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn vuoksi **henkilöä** tai **ihmisryhmää** halventava tai nöyryyttävä taikka niitä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. (1192/2022)

Miten kysytään?

